

Pamiętkowo_2
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	szamotulski	
Gmina	Szamotuły	SZ_PA_002
Miejscowość	Pamiętkowo	SZ_PA_002

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	26.01.2013	Miejsce wykonania	Dom informaterek
Czas trwania	1 h 40 min.	Forma i wielkość	Brak informacji
Przeprowadzający	T.P.	Komentarz	Brak nagrania

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
SZ_PA_002	K	62 l.		
SZ_PA_002	K	67 l.		

Informacje etnograficzne	
<i>Tematyka</i>	<i>Pozyskane informacje (ew. cytaty)</i>
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	Brak informacji.
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	Brak informacji.
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	Brak informacji.
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	Brak informacji.
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe	
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	<p>Jak były dziećmi, to starsi opowiadali, że straszy, przy jakimś mostku ... Tam gdzie żyto rosło wokół wsi, że mieszkają i chodzą południce, które dzieci porywają ... Ale pewnie tak opowiadano, aby dzieci od domu nie oddalały się i nie zagubiły się. ... Ale nie wiedzą, co to były te południce.</p> <p>A także, że siedzi na tymże mostku pies, który o północy zamienia się w wiedźmę.</p>

		Opowiadano również, że koło parku przyjeżdżał panicz powozem (karetą), który zamiast nóg miał kopyta. Mówiono, że diabeł się pojawia. Owa zjawia przybywała o północy. Wielki wiatr się wtedy unosił i tylko drzewami silnie poruszał ... Oj ... podobno niejednemu strachu się najadło.
Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1.	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	Zabawa – balik w świetlicy wiejskiej, obecnie dla młodzieży szkolnej i dzieci. Nie pamięta, aby wróżby te odbywały się w domu. Jest lanie wosku na wodę, przez klucz, ustawianie butów. Losowanie karteczek z imionami chłopców (tak wróżono o imieniu przyszłego męża). Wszystko ma charakter zabawy. Nie obchodzono dnia św. Katarzyny, nie było żadnych wróżb.
2.	św. Marcina/11 listopada	No to są imieniny Marcina, no i Święto Niepodległości. Na dzień ten piecze się rogalie z makiem albo z marmoladą. Czasami, też dzieci przywożą rogalie zakupione w cukierni. Nie przygotowuje się na ten dzień potraw z gęsi.
3.	Adwent	Adwent to czas oczekiwania na narodzenie Pana Jezusa. Dawniej chodzono na roraty. Powszechnie to było jeszcze w latach 80. XX wieku. Teraz przeważnie dzieci chodzą z „lampionami” na roraty, czyli nabożeństwa ku czci Matki Bożej.
4.	św. Mikołaja (Mikołajki)	W dzień ten, a raczej w wigilię tego święta wkłada się do butów szczególnie dzieciom słodczy. Tylko grzeczne dzieci otrzymują prezenty. Buty musiały być oczywiście czyste i tak jest nadal. Jako dzieci, jak pamiętam bardzo niecierpliwie oczekiwaliśmy na „te mikołajkowe słodkości”. Jej syn wystawiał wszystkie buty, aby jak najwięcej otrzymać słodczy.
5.	Wigilia	Wigilię robimy o 17.00, gdy jak to dawniej mówiono „pojawi się pierwsza gwiazdka na niebie” (jak ją można zobaczyć i nie

jest pochmurno). Obowiązkowo od obrusem musi znaleźć się sianko. Na początku zawsze dzielimy się opłatkiem, odmawia się także modlitwę. Na stole pojawia się puste nakrycie, dla osoby która może przybyć na „wigilię”. Bo w wigilię nikomu nie można odmówić gościny. Zawsze tak w domu bywało, jak tylko sięga pamięcią.

Na kolację wigilijną przygotowywane są w moim domu z reguły 2 zupy:

- zupa grzybowa z leśnych grzybów była gotowana onegdaj w domu, zupy rybnej nie gotowała jej mama; informatorka próbowała wprowadzić do jadłospisu w swoim domu zupę rybną z „łebków od karpia” gotowaną na wywarze z warzyw i zabielaną śmietaną. Ale zupę taką jadła tylko informatorka i jej mąż. Dzieci już nie chciały tej zupy jeść.

Najbardziej popularny i zawsze obowiązkowy jest barszcz czerwony, czysty z buraków czerwonych z uszkami (te robione są w domu z ciasta jak na pierogi i z farszem z kapusty oraz grzybów).

Koniecznym musi być śledź w śmietanie z cebulką, kiszonym ogórkiem, jabłkiem (śmietana musi być kwaśna); śledź w oleju + gotowane ziemniaki (pyry), chleb, sól; śledź w tzw. „pierzynce”. Informatorka ma różne sposoby na robienie śledzi. Zależy na jakie ma ochotę. Zawsze, jednakże śledzie muszą być na wigilię.

Karp pieczony, w kawałkach, polany masłem, czasem z pieczarkami; także pstrąg pieczony, łosoś, w różnej postaci. Wszystko zależy, jaką rybę uda się zdobyć.

Kapusta kiszona z grzybami leśnymi (najczęściej na podgrzybku) – na kolację wigilijną gotowana jest ona na oleju. W ostatnim czasie gotuje taką kapustę na ją oleju lnianym. Gotowany jest także groch i robione jest z tego puree z dodatkiem masła.

Pierogi z kapustą i grzybami, często same robiono w domu, choć we wsi i w okolicy nie wszyscy przygotowują pierogi na wigilię.

Jest to prywatna modyfikacja kompotu z suszonych owoców, jabłek, śliwek, gruszek + także ze świeżymi owocami: banan, mandarynka, pomarańcza, jabłko.

Obowiązkowe były dawniej „makiełki” – dawniej także bułka była z bakaliami; czasem małe kluseczki lub drobny makaron ugotowane, z makiem z rodzynekami, na słodko (takim makiem (masą makową), jak na makowce. Ale młodsze pokolenie nie chciało jeść „makiełek” i nie przygotowuje się obecnie w domu informatora makiełek. Jej babcia też robiła.

Ciasta: specjalnością domu jest tort orzechowy na kruchym (5 krążków) cieście z masą kajmakową – wg przepisu z 1880? znany od kilku pokoleń w rodzinie. Bardzo dobry smakowo tort, „istna bomba kaloryczna, przepyszny”. Masa kajmakowa z masłem ucierana, zmielone orzechy.

Babka z makiem - czyli ucierane ciasto z makiem, z rodzynekami.

Małe, z dojrzewającego ciasta pierniczki, zdobione, różnokolorowym lukrem, dawniej pieczone w domu, teraz często otrzymuje od koleżanek (z okolic Cerekwicy), które pieką pierniczki, a w domu są tylko dekorowane.

Zawijane makowce, ale z reguły je kupuje, bo nie udają się informatorce w domu;

Nie piecze ciasta drożdżowego, gdyż jej nie udaje się (nie piecze dobrego ciasta drożdżowego); czasem przygotowuje również sernik.

Choinka – dawniej to musiało być żywe drzewko ze świerku, ubierane dzień przed wigilią, albo w samą wigilię; Jak dzieci były małe, to była często bardzo duża choinka; W latach 70. 80.

		<p>XX wieku, sami robiliśmy łańcuchy z kolorowego papieru, słomy, bibulek; na choinkę wieszano się także bombki, miały trochę inne kształty, cukierki, orzechy, małe pierniczki i jabłuszka. W ostatnim czasie pojawiła się w domu choinka sztuczna. Aby zachować zapach żywego drzewka, robi różnego rodzaju stroiki. Choinka stała kiedyś tak długo, aż nie zaczynała mocno oblatywać z igieł (nie dłużej jak do 2 lutego, czyli Matki Boskiej Gromnicznej).</p> <p>Jak tylko pamięta zawsze chodzili na Pasterkę. Pamiątkowo należy do Parafii w Cerekwicy p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego. Po wybudowaniu kościoła filialnego w Pamiątkowie, to Pasterka jest tu na miejscu, we wsi. Prezenty, po kolacji zawsze przynosił i przynosi Gwiazdor. Z reguły ktoś przebiera się ze sąsiadów albo z rodziny. W szkole, w karnawale odbywa się tzw. „choinka” dla dzieci szkolnych.</p> <p>Gwiazdor kazał wykonywać różne zadania, a to babci śpiewać bądź deklamować wierszyki, czy odmawiać pacierz.</p>
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	<p>Przed wszystkim święta spędza się rodzinnie, zawsze są odwiedziny, dzieci przyjeżdżają do domu, siostra przychodzi również. Takim najważniejszym elementem... jest dobre zdrowie.</p>
7.	Sylwester/Nowy Rok	<p>Dawniej we wsi, w świetlicy, odbywały się zabawy. Także w Szamotułach. Teraz raczej młodzi bawią się na dyskotekach. Ludzie spędzają czas w mniejszym gronie, znajomych, rodziny. W ostatnich latach „modne” stało się strzelanie petard, fajerwerków. Dawniej to były tylko „zimne ognie”.</p> <p>Na sylwestra psocono się i „wystawiano z zawiasów furki, bramy oraz wynoszono je gospodarzom w inne miejsca. Czasami wkładano je na dachy domów. Obecnie takie psikusy mają również miejsce, ale w ograniczonym zakresie, coraz mniej tych drewnianych bram, a i ludzie pilnują ... przed ich wynoszeniem. Śmiechu było co niemiara. Czasami nawet to</p>

		i cały tydzień szukano swojej futki. Także zamalowywano okna akwarelą szyby.
8.	Trzech Króli	Chodzimy tego dnia do kościoła, jest to święto kościelne. Przyniesioną poświęconą tego dnia kredą, wypisuje się na drzwiach mieszkania, tych wejściowych (od wnętrza) imiona Trzech Króli: Kacpra, Melchiora i Baltazara oraz inicjały Nowego Roku.
9.	Kolędniczy	We wsi oraz w okolicy znana jest tradycja chodzenia tzw. „Gwiazdorów”, w dzień Wigilii chodzili dawniej z prezentami.
10.	MB Gromnicznej	Do tego czasu stoją choinki w kościele i wtedy się kończy okres Bożego Narodzenia. W Matki Boskiej nazywanej Gromniczną święci się świece, które kiedyś zapalano w czasie burzy. Zapalona gromnica miała chronić dom, gospodarstwo od uderzenia pioruna. Świeca ta jest zapalana, gdy ktoś umiera w domu.
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	<p>W karnawale organizowano dawniej zabawy, lata po II wojnie, jak byliśmy jeszcze dużo młodszy, lata 60-80. XX wieku. Teraz raczej to ma formę dyskotek dla młodzieży. Były zabawy w szkole, organizowane przez różne stowarzyszenia, co sobota. Jeździli do Szamotuł, do Poznania. Zabawy też odbywały się w szkole (różne stowarzyszenia), w kawiarni, w pałacu w Pamiątkowie, jeszcze w latach 60. XX wieku. Pałac rozebrano na pocz. lat 70. XX wieku. Nie bardzo wiedzą, dlaczego pałac został rozebrany? Jak sądzą obiekt można było uratować. Także na zabawy do Szamotuł, Poznania, i to pociągami ... nie było problemu, aby się zebrać i pojechać.</p> <p>Kobiety spotykały się przy „darcu pierza”, były różne psoty i zabawy. Było bardzo wesoło. Na zakończenie był tzw. „pępek”, placek i coś do picia. Zwyczaj te żywe były w latach 60. XX wieku. Przy tym opowiadano różne podania o południcach, duchach ..., ale pewnie po to, aby dzieci się bały.</p>

		<p>Śpiewano również różne piosenki. Bardzo miłe wspomnienia pozostały z tego czasu. Pieczono także pączki, chruściki. Dawniej, jak dzieci chodziły do szkoły, pełno było w domu młodzieży, więc pieczono je w domu. Pączki pieczono obowiązkowo na ostatni czwartek karnawału i chyba dlatego dzień ten nazywano „Tłusty czwartek” (coraz mniej się piecze). Na ostatnie przed Popielcem dni karnawału, czyli „ostatki” również pieczono pączki, gotowano golonki i inne specjały. Na „podkoziółek” zawsze była zabawa. Nie wiem, dlaczego jest taka nazwa tych ostatnich dni karnawału. Bawiono się hucznie do północy, bo od Środy Popielcowej zaczynał się Wielki Post.</p> <p>Konkurs „Wieś aktywna” – przedstawiały scenkę rodzajową „darcie pierza”.</p>
12.	Topienie Marzanny	<p>Obecnie zwyczaj funkcjonujący wyłącznie w kontekście szkolnym. Jako że dzieci ze szkoły w Pamiątkowie topią „Marzannę” w jeziorze Pamiątkowskim. Ona sama zajmowała się tym wiele razy. A potem było szukanie w parku tzw. „gaika”. W Szamotułach topią Marzannę w rzece Samie.</p>
13.	Środa Popielcowa	<p>Tego dnia zaczyna się Wielki Post. Ksiądz w kościele posypuje głowy popiołem. Nie je się także potraw mięsnych. Obowiązuje ścisły post – jeden posiłek do syta oraz dwa mniejsze, podobnie jak w Wielki Piątek. Je się tego dnia jakąś rybę bądź „gzik” (biały twaróg z cebulką) i pyrami. Często również takie jedzenie spożywane jest w domu w inne piątki całego roku.</p> <p>Dawniej (lata 50. 60. XX wieku) wykonywało się woreczki z materiału, do których wsypywano popiół, do tego haczyk i dla „frajdy”, żartu przypinało się do kurtek, płaszczy. Ale dość dawno ten zwyczaj zanikł. Rzadko kto o nim pamięta.</p>
14.	Śródpoście	<p>W okresie Wielkiego Postu ludzie często mają osobiste zobowiązania, że nie będą np. palić papierosów, pić alkoholu, będą uczestniczyć w nabożeństwach drogi krzyżowej, w piątki,</p>

		czy Gorzkich Żalach w niedziele, a także inne postanowienia.
15.	Niedziela Palmowa	Z palmami idzie się do kościoła. Palmy robi się z bazi, sztucznych kwiatów, zielonych gałązek brzozy, gryczpanu (bukszpanu). Po poświęceniu zabiera się do domu i przechowuje przez cały rok. Potem palmę pali się w piecu, gdyż święconego się nie wyrzuca. Jak tylko pamięta, takie zwyczaje również były zawsze w domu rodzinnym.
16.	Triduum Paschalne	To są ostatnie trzy dni przed Wielkanocą, od Wielkiego Czwartku do Wielkiej Soboty. Przede wszystkim ma to wymiar kościelny. W Wielki Piątek idziemy na drogę krzyżową, w kościele jest adoracja Pana Jezusa złożonego w grobie. Jak tylko pamięta, zawsze tak było w domu rodzinnym. Przed Wielkanocą odbywa się w domu wielkie sprzątanie. Robi się także porządki w ogrodzie.
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka) /Niedziela Wielkanocna	<p>Jak nie było obecnego kościoła filialnego, to święcenie pokarmów odbywało się przy kaplicy. Ksiądz święcił wszystkie koszyczki. Dawniej to święcenie odbywało się w świetlicy, we dworze. Gdy dwór został rozebrany – miejsce to zaczęła pełnić wspomniana kaplica. W przeszłości wkładano do koszyków prawie całe świąteczne jedzenie. Obecnie są to ilości symboliczne. Do koszyczka wkładana jest szynka, różne kielbasy, w tym obowiązkowo biała parzona, baranek z masła (w foremce drewnianej), z ciasta, albo z lukru, ostatnio także z czekolady, z chorągiewką, kawałek ciasta, mazurek, no i jajka, sól i pieprz, chleb. Jaja malowano i tak jest do dziś w łupinach cebuli, buraczkach. Na tym podkładzie malowano wzorki różnymi farbami kupowanymi. Nie utrwała się tych wzorów woskiem ani nie wydrapuje.</p> <p>Rezurekcja rano odbywa się w Cerekwicy, czyli pierwsza, najbardziej uroczysta Msza św. w Wielkanoc była dawniej zawsze rano, o godz. 6.00. Obrzędy Wielkiej Soboty odprowadzane są w Pamiątkowie, w Wielką Sobotę.</p>

		<p>Śniadanie Wielkanocne rozpoczyna się od dzielenia się jajkiem i święconym oraz składaniem życzeń. Na śniadanie przygotowuje się żurek, także barszczyk czerwony, jajka, szynkę gotowaną w całości z kością, szynka wędzona parzona i szynka wędzona surowa, kiełbasa biała, polska, schab pieczony, sałatka warzywna, sos tatarski. W Niedzielę Wielkanocną nie gotuje się obiadu. Ciasta: serniki, baby drożdżowe i piaskowe, różnego rodzaju mazurki, kajmakowe, na kruchym cieście; torty z jasnego biszkoptowego ciasta.</p> <p>Dzieciom „Zajac” przynosi słodycze. Robi (-ło) się gniazdka w ogrodzie, na podwórku i wkłada się do nich słodycze. Jej nieżyjący mąż pochodzi spod Nienawiszcza (pow. obornicki)</p> <p>Na konkurs „Stoły Wielkanocne” (Szamotuły) – Rada Sołecka inicjuje wszelkie działania we wsi.</p> <p>O przebierańcach wie, że chodzili „Żandarmy” (jej dziadek pochodzi z Krzyżownic).</p>
18.	Poniedziałek Wielkanocny	<p>Nazywa się od zwyczaju „lany poniedziałek”. Oblewanie obecnie ma raczej symboliczny wymiar. Dawniej to oblewano się wodą solidnie i nie zważano na temperaturę, która była w czasie świąt.</p>
19.	Zielone Świątki	<p>W ostatnich latach zanika zwyczaj zdobienia (majenia) domów tatarakiem. Robią to nieliczni we wsi. Jeszcze w latach 70. i 80. XX wieku był to zwyczaj powszechny.</p>
20.	Boże Ciało	<p>W Szamotułach na Boże Ciało odbywa się jedna procesja, mimo że są dwie parafie. Na rynku przygotowywane są 4 ołtarze. Tak samo jest procesja w Cerkwicy oraz w Pamiątkowie. Do dziś przynosi się do domu zielone, brzożowe gałązki z ołtarza i wkłada w warzywnik. Ludzie dawniej wierzyli, że przyniesie to dobre plony oraz że nie będzie szkodników. Dziewczynki ubrane w strój szamotulski chodzą sypać kwiatki w czasie procesji. Na koniec oktawy</p>

		przygotowywano wianuszki z ziół, ale w zasadzie, już tego zwyczaju nie ma i ludzie o tym nie pamiętają.
21.	św. Jana	W dzień ten, a raczej wieczór puszcza się wianki na jezioro. Odbywa się zabawa.
22.	MB Zielnej	Na dzień 15 sierpnia idzie się z warzywami, kwiatami, ziołami (zbieranymi w dużej mierze na łące) do kościoła, aby podziękować Matce Boskiej za zebrane plony, za opiekę i błogosławieństwo. Bo dawniej z reguły do tej pory kończono żniwa (teraz to różnie wygląda). Powrócono do święta, jako dnia wolnego, przez długie lata było to tylko święto kościelne, Wniebowzięcia NMP. Teraz tego dnia, zdaje się, że jeszcze, iż żołnierze mają swoje święto. W PRL-u obchodzono dzień LWP 12 października, w rocznicę bitwy pod Lenino. Teraz obchodzi się w rocznicę Bitwy Warszawskiej, w 1920 roku, tzw. „Cudu nad Wisłą”.
23.	MB Siewnej	Brak informacji.
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	Zapala się znicze i sprząta groby na Dzień Wszystkich Świętych oraz na Dzień Zaduszny, czyli Zaduszki (2 listopada).
25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji.
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1.	Narodziny i chrzest	Do początku lat 60. XX wieku kobiety rodziły w domach. Pomagały im akuszerki. Później kobiety zaczęły jeździć do porodu, do szpitala, przeważnie do Szamotuł. Kobieta w ciąży musiała uważać, aby nie patrzeć w ogień (aby dziecko nie miało znamienia), patrzeć przez dziurkę od klucza, aby było „łatwe rozwiązanie, czyli poród. Dawniej (jeszcze na pocz. lat 60. XX wieku) kobiety kilka tygodni po porodzie chodziły „do wyvodu” (ale co to znaczy, to one nie wiedzą). Dawniej do kościoła dziecko zanosili rodzice chrzestni sami, bez rodziców.

		<p>Obecnie są to rodzice i chrzestni. Z reguły chrzest odbywa się dużo później niż obecnie.</p> <p>Dziecko miało w wózku włożony medalik z Matką Boską oraz zawiązywano również czerwoną wstążeczkę, ..” aby nikt dziecka nie zauroczył i aby dziecko nie chorowało”. Nadal tak ludzie czynią. Gdy dziecko skończy roczek to ma do wyboru położone przedmioty na stole; książkę, różaniec, pieniędzy, kieliszek. Zależnie, jaki przedmiot dziecko wybierze, wróży się co do przyszłości dziecka.</p>
2.	Ślub i wesele	<p>Dawniej, czasem i teraz, istniała instytucja swata, czyli osoby, która „kojarzyła małżeństwa”. Kojarzono pary, ze względu na zamożność. Obecnie najczęściej młodzi sami szukają sobie partnerów. Dawniej wesela były w domu panny młodej, albo na świetlicy we wsi (dawniej to jeszcze w pałacu, jak stał – to po II wojnie światowej, do chwili jego rozebrania). Obecnie wesela odbywają się w lokalach i restauracjach (od 20-30 lat).</p> <p>Znany jest zwyczaj tłuczenia przed domem panny młodej szkła, butelek, na szczęście, nazywany „polteram”. Obecnie ma to miejsce tydzień przed weselem, dawniej odbywało się dzień przed weselem. Chociaż to różnie bywa. Trzeba było poczęstować przybyłych plackiem i wódką. Tak jest również i teraz. Po II wojnie najpierw był ślub cywilny, w tygodniu. Ludzie szli do Urzędu, bez żadnych ceremonii, tylko ze świadkami. Teraz bierze się jeden ślub w kościele albo w Urzędzie Stanu Cywilnego. Młodych przybyłych z kościoła wita się chlebem i solą. Wracających z kościoła zatrzymuje się bramami po drodze ..., aby dalej przejechać, młodzi muszą wykupić się wódką (jak dorośli zatrzymywali), albo piąstkami (jak dzieci). Jak wracano dawniej bryczkami z kościoła, byli zatrzymywani w kilku miejscach. Teraz jest to skromniejsze i rzadsze.</p> <p>Oczepiny panny młodej o 24.00, podziękowania dla rodziców.</p>

		Dnia następnego były poprawiny. Do tańca przygrywała kapela. Teraz też gra jakiś zespół, ale wesela wyglądają inaczej niż dawniej.
3.	Śmierć i pogrzeb	Jeszcze w latach 80. XX wieku ciało zmarłego przechowywano, z reguły przez 3 dni, do czasu pogrzebu w domu. Ubranego zmarłego kładziono na piasku przykrytym prześcieradłem Piasek miał powodować studzenie ciała nieboszczyka. W dzień pogrzebu zmarły wkładany był do trumny. Z reguły, zmarłemu na ostatnią drogę, wkładano różaniec, chusteczkę, drobne pieniądze, ewentualnie jakieś ulubione przedmioty. Każdego wieczoru, przed pogrzebem zbierano się w domu, by odmawiać różaniec za duszę zmarłego mieszkańca wsi. Msze święte. Wcześniej rodzina żegnała się ze zmarłym. Ksiądz czekał na kondukt, blisko granicy parafii, trumna wieziona była konnym karawanem. Obecnie ciała zmarłych do czasu pogrzebu przechowywane są albo w kostnicach przyszpitalnych albo na cmentarzu. Jak istniała dawniej kaplica i nie było kościoła, to czasami trumnę ze zmarłym przechowywano do czasu pogrzebu.
4.	Inne zjawiska	Brak informacji.
	Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa	Brak informacji.
	Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy	<p>W przeszłości powszechnie w okolicy Szamotuł od pokoleń.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Śledzie z cebulką, ogórkiem kwaszonym i olejem rydzowym 2) Cebulę z olejem rydzowym i gotowanymi ziemniakami <p>W moim domu rodzinnym pieczemy też; placki ziemniaczane, czyli plynidze, jemy gzika i pyry w mundurkach (często), polewki, czerninę z kaczką itp.</p>

III. Tradycje rękodzielnicze		
	Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych	Panie z Koła Gospodyń robiły dawniej wieńce dożynkowe, zarówno do kościoła, jak na dożynki wiejskie, jak i gminne czy powiatowe. Teraz, gdy we wsi nie ma koła, to Rada Sołecka „organizuje” osoby do przygotowania.
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	<p>W centrum wsi naprzeciwko tzw. „Koziego Rynku” znajduje się Figura św. Wawrzyńca na cokole. Figura zapewne stała w tym miejscu wcześniej. Na cokole poniżej data 1945 rok, a nad nią figura Matki Boskiej w niszy.</p> <p>Krzyż drewniany przy kościele.</p> <p>Gdzie stoi kościół znajdowała się kapliczka z czerwonej cegły, poświęcona Matce Boskiej Różańcowej. W miejscu dawnej kaplicy, w której kiedyś odbywały się przed wybudowaniem kościoła nabożeństwa majowe oraz święcone były pokarmy na Wielkanoc. Obecny kościół nosi wezwanie Matki Boskiej Różańcowej. W tej kaplicy odbywała się Msza św. raz na święta. W tej kaplicy przechowywano niekiedy zwłoki zmarłych, gdy ktoś nie miał gdzie ich przechować.</p> <p>Na północy wsi, na pograniczu z wsią Rudnik Figura maki Boskiej na postumencie, postawiona powtórnie w 1945 roku. W okresie okupacji schowana. Nie znana jest data wystawienia tej figury.</p> <p>Na południowo-zachodnim skraju parku, naprzeciwko drogi do Żalewa znajduje się na wysokim postumencie figura św. Andrzeja Boboli. Nieznany jest rok jej wystawienia ani też okoliczności.</p>
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji.
3.	Święte figury,	Brak informacji.

	obrazy, rzeźby	
4.	Miejsca kultu religijnego	W Kolegiacie w Szamotułach znajduje się cudowny Obraz Matki Bożej „Pani Szamotuł”. Odpust jest w sierpniu, w ostatnim tygodniu. Przed nim trwa całotygodniowa nowenna. Nowenny do MB odbywają się również raz w tygodniu, we wtorki. Są organizowane również pielgrzymki do Częstochowy, do Lichenia, Gostynia. Jak kto chce i ma środki może jechać także poza granice kraju.
5.	Lokalne tradycje pielgrzymowania	Wiem, że chodzą również pielgrzymki do Biezdrowa, na 14 września, dzień Podwyższenia Krzyża Świętego.
6.	Lokalne odpusty	W Otorowie jest obraz MB – odpust 15 sierpnia; Odpust w Biezdrowie – 14 września. W Szamotułach jest też odpust na Św. Stanisława – 8 maja.

V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie

1.	Dożynki	Z reguły odbywają się na początku września. Dawniej dożynki odbywały się w każdej wsi. Przed II wojną dożynki odbywały się w majątku. Od kilkunastu lat odbywają się dożynki gminne. W ubiegłym roku, były w Szamotułach dożynki powiatowe. Dożynki gminne co roku odbywają się w innej wsi sołeckiej. Najpierw odprawiana jest dziękczynna Msza Św. Wybierany jest starosta i staroscina dożynek, z reguły z tych najlepszych gospodarzy. Każda wieś przygotowuje odrębne wieńce dożynkowe. Pieczony jest duży chleb, jako znak, że żniwa zostały zakończone. Za zasługi w pracy społecznej, a także za osiągnięcia zawodowe wręczane są wieńce poszczególnym gospodarzom. W organizację dożynek włączają się władze Gminy, Kółka Rolnicze, Koła Gospodyń, szkoły, zespoły artystyczne. Z reguły w obchody dożynkowe włącza się zespół folklorystyczny „Szamotuły”, zwłaszcza te powiatowe. Zawsze jest korowód wieńców, maszyn itp. Różne występy artystyczne, pokazy zwierząt, konkursy, jedzenie, kielbasy, bigos, itd., a na
----	---------	---

		<p>zakończenie jest zabawa.</p> <p>Co roku odbywają się również dożynki w kościele. I tam też przygotowuje się wieńce dożynkowe.</p>
2.	Dni gminy/wsi	Brak informacji.
3.	Lokalne festyny	Festyn Rodzinny – w połowie sierpnia, odbywa się w Szamotułach.
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	W świetlicy szkolnej odbywają się różne spotkania, między innymi Dzień Kobiet.